

УДК: 376.013-056.2/3

Олена Матвєєва

аспірант,

Інституту спеціальної педагогіки і психології

імені Миколи Ярмаченка НАПН України м. Київ, Україна

elenamatveeva422@gmail.com

ORCID: 0000-0002-3935-897X

Researcher ID ABD-8034-2021

Olena Matvieieva

postgraduate student, of Mykola Yarmachenko Institute

of Special Education and Psychology of the NAES of Ukraine, Kyiv

elenamatveeva422@gmail.com

ORCID: 0000-0002-3935-897X

Researcher ID ABD-8034-2021

Комунальний заклад «Дніпрорудненська загальноосвітня

школа I-II ступенів» Дніпрорудненської міської ради

Василівського району Запорізької області,

м. Дніпрорудне, вул. Шкільна, 2б, 71630

Public institution «Dniprorudne general education i

nstitution of I-II degrees» of Dniprorudne City

Council of Vasylivskiy District of Zaporizhzhia Region, Dniprorudne,

Shkilna St. 2b, 71630

ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТІВ МОВНО- ЛІТЕРАТУРНОЇ ГАЛУЗІ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ З ІНКЛЮЗИВНИМ НАВЧАННЯМ

PEDAGOGICAL FOUNDATIONS OF LANGUAGE AND LITERATURE SUBJECTS TEACHING IN THE GENERAL EDUCATION INSTITUTION WITH INCLUSIVE INCLUSION

Анотація. У статті визначено та обґрунтовано педагогічні основи викладання предметів мовно-літературної галузі у закладі загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням. На основі проведеного дослідження з'ясовано, що необхідним є підвищення кваліфікації вчителів-предметників, які працюють в інклюзивному класі шляхом проходження відповідних курсів.

Зазначені педагогічні основи визначаються метою та завданнями змісту освіти дітей із ООП, що трансформуються водночас і через призму особливостей їх психічного розвитку, і

через пріоритети сучасної освіти, реалізуючись у визначеній корекційній спрямованості. Тому мова іде про навчально-корекційний процес, що проводиться заради включення здобувачів освіти із ООП в активну соціо-комунікативну життєдіяльність.

Згідно визначених педагогічних основ інформація, одержувана здобувачем освіти з теми, що вивчається, повинна відповідати рекомендованій йому для навчання освітній програмі, а розклад уроків для дітей з особливими освітніми потребами складено з урахуванням індивідуальних особливостей їх навчально-пізнавальної діяльності, динаміки розумової працездатності протягом дня і тижня та з дотриманням санітарно-гігієнічних вимог.

Автор зазначає, що, готуючись до уроків, учитель повинен диференціювати завдання на III рівні. На уроці доцільно спочатку пояснювати навчальний матеріал для всього класу.

На практиці в системі активного навчання для дитини з ООП слід використовувати різні моделі пізнавальних (дидактичних) ігор: імітаційні, рольові, сюжетні, ігри-змагання, лінгвістичні. Звертаємо увагу на диференційований підхід до підбору навчальних методів, форм навчання, тому що, на нашу думку, зміна однієї діяльності іншим видом підвищує ефективність навчання, сприяє закріпленню гарного настрою в здобувача освіти.

Вважаємо, що учитель повинен бути готовим не тільки до професійно-педагогічної діяльності з нормотиповими здобувачами освіти, але й до корекційно-педагогічної роботи з дітьми з ООП. Педагог як суб'єкт педагогічної діяльності, повинен також здійснювати уміле управління розвитком, навчанням і вихованням здобувача освіти, своєчасно і результативно проводити корекцію педагогічного впливу на особистість дитини, її поведінку і ставлення до навчального середовища.

Ключові слова: педагогічні основи, заклад загальної середньої освіти, інклюзивна форма навчання, діти з особливими освітніми потребами, освітній процес, дидактичні ігри.

Abstract. The article deals with the pedagogical foundations of language and literature subjects teaching in the general education institution with inclusive inclusion. On the basis of the research, it is found that it is necessary to improve the qualification of teachers who work in the inclusive class by passing the corresponding courses.

The above-mentioned pedagogical foundations are determined by the purpose and tasks of the content of education of children with the SEN, which are being transformed at the same time and because of the peculiarities of their mental development, and because of the priorities of modern education, being realized in the determined correction direction. That is why it is about the education and correction process which is to be carried out for the sake of inclusion of the students with SEN in active social and communicative life activity.

According to the defined pedagogical foundations the information received by the education applicant with the subject being studied must correspond to the education program recommended for him/her, and the schedule of lessons for children with SEN is made with account of individual peculiarities of their education and cognitive activity, dynamics of mental working conditions during the day and week and with observance of sanitary-hygienic requirements.

The author notes that while preparing for the lessons the teacher should differentiate the tasks at the III level. At the lesson it is advisable to first explain the educational material for the whole class.

In practice in the system of active education for a child with the SEN should use different models of cognitive (didactic) games: imitation, role, storyline, games-competitions, linguistics. We pay attention to the differentiated approach to selection of education methods, education forms, because we believe that change of one activity by another type increases the effectiveness of education, promotes consolidation of student's good mood.

We believe that the teacher should be ready not only for professional and pedagogical activity with standard-level students, but also for correction and pedagogical work with children with the SEN. As a subject of pedagogical activity the teacher should also carry out an effective management of development, training and education of the student, promptly and effectively carry out correction of pedagogical influence on the personality of the child, its behavior and attitude to the educational environment.

Key words: *pedagogical foundations, general education institution, inclusive form of study, children with special education needs, education process, didactic games.*

Актуальність дослідження. Професійна діяльність вчителя закладу загальної середньої освіти (ЗЗСО) спрямована на розвиток і формування особистості, забезпечення соціально-психологічної і трудової адаптації здобувача освіти з особливими освітніми потребами, виховання в нього загальнолюдських цінностей, громадянської позиції. Реалізація цієї мети відбувається через виконання основних професійних завдань залежно від посадових обов'язків педагога. Особистість правильно формує не процес навчання як такий, а лише комплексний і систематичний вплив багатьох чинників. Насамперед це стосується корекційно-розвивального впливу на дитину відповідно підготовлених педагогічних працівників.

Для забезпечення права на якісну освіту цих дітей міжнародна практика пропонує дітям з ООП широкий вибір доступних форм здобуття освіти. Але

пріоритетним, з точки зору державної політики, є реформування системи освіти з метою залучення усіх дітей у навчально-виховний процес ЗЗСО на основі законодавчо визначених принципів інклюзивної освіти. Згідно яких навчально-виховна і корекційно-розвивальна робота з дітьми з особливими освітніми потребами має носити комплексний характер, охоплювати всі лінії їхнього індивідуального розвитку.

Основними умовами і факторами, які сприяють просуванню психофізичного розвитку таких дітей, є їхня особиста діяльність і співпраця з дорослими. Навчання має носити практичну спрямованість, оскільки з даного боку доступна дитині діяльність (предметна, ігрова, комунікативна, трудова тощо) виступає джерелом знань про оточуючий світ, за допомогою якого цей світ пізнається та перетворюється, з іншого – різні види діяльності забезпечують можливість використання та закріплення навичок, роблять їх здобутком кожної окремої дитини, її власним досвідом, формують у неї вміння адаптуватися до соціального середовища. При цьому види допомоги, які мають надаватися кожній дитині, носять індивідуальний характер, мають різну спрямованість і термін застосування, інколи протягом усього її життя.

У відповідності до закону України «Про освіту» сьогодні кожна дитина з ООП має право на одержання адекватної її психофізичному розвитку освіти. Численні дослідження в галузі спеціальної педагогіки і психології підтвердили той факт, що правильно організована система навчання та виховання вказаної групи дітей дає свій позитивний ефект і призводить до їхнього значного просування в напрямку адаптації до життя у суспільному середовищі.

Як зазначають фахівці, без позитивного ставлення самого вчителя до дитини та її потенціалу досягти успіху у навчально-виховному та корекційно-розвивальному процесі не можливо. Педагог перш за все повинен підходити до здобувача освіти не з позиції, чого він не може через свої особливості, а з позиції, що він може зробити та досягти, незважаючи на них. Це дуже важливо, адже і сама дитина повинна навчитися сприймати свої відмінності як одну із

своїх якостей, що виокремлює її з-посеред інших, і не більше того. Для успішної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами вчитель у класі з інклюзивним навчанням та асистент вчителя мають знати причини їхнього відставання, усвідомлювати необхідність у процесі формування знань і вмінь, опиратися на менш ушкоджені або збережені ланки їхньої особистості, вміти одночасно і допомагати, і вимагати, бути лагідним і рішучим, фіксувати увагу не на промахах і помилках, а на досягненнях, проявляти оптимізм і підтримувати віру у можливості дитини.

Останнім часом все більше науковців звертаються до вивчення проблеми розвитку комунікативних умінь здобувачів освіти спеціальної школи. Адже формування комунікативно компетентної особистості дитини з ООП, здатної вільно висловлювати власні думки – головне завдання навчання і виховання у ЗЗСО з інклюзивним навчанням.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Освіта дітей з ООП є однією із найважливіших завдань для країни. Одним з варіантів вирішення цієї проблеми є розвиток в Україні інклюзивної освіти, націленої на залучення дітей з ООП в освітній процес, соціалізацію дітей з ООП у сучасному суспільстві, створення активної поведінкової установки у дітей з ООП на впевнене позиціонування себе в сучасному суспільстві, вміння перетворювати свої недоліки на переваги, зміну ставлення сучасного суспільства до людей з ООП через вищевказане залучення дітей з ООП в наше суспільство. Зокрема Колупаєвою А. зроблено історико-педагогічне узагальнення науково-теоретичних підходів до процесу залучення осіб з ООП у загальноосвітній простір (Колупаєва, 2014); визначено понятійно-термінологічне поле інклюзивної освіти розкрито особливості впровадження інклюзивного навчання в системі національної освіти. Ночовка І. у своїх працях аналізує напрями та методи організації інклюзивного навчання в ЗЗСО. Таранченко О. досліджує низку питань розвитку дітей з ООП, підготовки їх до шкільного навчання і застосування альтернативних методів комунікації у спілкуванні з ними (Таранченко, Найда, 2012).

Особливої уваги вивченню проблеми інклюзивного навчання в Україні приділяли такі вчені як Ю. Бистрова, В. Бондар, Л. Вавіна, В. Коваленко, С. Литовченко, Г. Мерсіянова, Ю. Рібцун, Т. Скрипник, І. Сухіна, О. Таранченко, О. Чеботарьова та інші. І. Кузава, В. Липа, Ю. Найда, В. Синьов, Н. Софій, В. Тарасун, М. Шеремет – у своїх працях досліджують сутність й специфіку інклюзивного навчання та методологічні основи його впровадження у навчально-виховний процес закладів загальної середньої освіти.

Отже можливість навчання усіх дітей в умовах закладу загальної середньої освіти досить давно стала об'єктом дослідження науковців. Її по-різному називали, по-різному трактували, проте «навчання для усіх» вивчається не перший рік. Останнє десятиліття такі вітчизняні науковці як В. Бондар, А. Колупаєва, Т. Євтухова, В. Ляшенко, І. Іванова, О. Столяренко, А. Шевчук, О. Савченко присвячують свої праці дослідженню проблеми залучення дітей з особливими потребами до навчання в закладах загальної середньої освіти, їх реабілітації та соціалізації до суспільних норм. Вагомий внесок у розвиток спеціальних навчальних закладів, розбудову їх структури, створення методик діагностування психічного розвитку дітей мали праці психологів Л. Виготського, О. Венгер, О. Запорожця, О. Киричука, Г. Костюка, Б. Корсунської, С. Максименка, Н. Морозової, В. Синьова, П. Таланчука, В. Тарасун, М. Ярмаченка, які обґрунтували принципові положення особливостей розвитку психічних процесів у дітей різних вікових категорій, механізмів формування їх соціально-комунікативної активності.

Метою статті є визначення та обґрунтування педагогічних основ викладання предметів загального циклу у закладі загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням.

Методи дослідження. Теоретичною основою роботи є монографічна спеціальна література, статті, матеріали наукових конференцій; періодичні видання, документація закладу загальної середньої освіти; особистий досвід автора.

Дослідження здійснювалося за допомогою використання комплексу теоретичних методів: аналіз та узагальнення психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження з метою теоретичного осмислення проблеми дослідження; метод конкретизації та систематизації теоретичних знань спостереження.

Результати дослідження. Педагог, який працює з дітьми з ООП, повинен володіти не лише методиками викладання предметів, а й мати ґрунтовні знання з невропатології, психіатрії, спеціальної психології та психопатології, спеціальної педагогіки тощо, щоб розуміти причини та наслідки порушення психофізичного розвитку дитини і позитивно впливати на його перебіг. У педагогів виникає складність одночасно взаємодіяти з різними дітьми, і таким чином здійснювати індивідуальний підхід, а також виникає утруднення у розробці індивідуальних програм (Гета, 2017). Вони недостатньо обізнані з психологічними особливостями дітей, які мають ООП та специфікою їх навчання.

Тому вкрай необхідним є підвищення кваліфікації вчителів-предметників, які працюють в інклюзивному класі шляхом проходження відповідних курсів.

Основна діяльність учителя інклюзивного класу відбувається не на уроці, а у процесі підготовки до нього, у підборі матеріалу та проектуванні ситуації успішного навчання. Спільно з фахівцями супроводу (вчителем-логопедом, практичним психологом) вчитель підбирає оптимальні, найбільш ефективні методи і прийоми, напрямки та підходи роботи з дітьми, моделюючи тактику реалізації уроку. Виробляються не тільки стратегії навчання і виховання (розвиток особистісних ресурсів кожної дитини), але і модель поведінки вчителя на уроці: чітко і точно формулювати завдання; передбачати можливість імпровізації і варіювання практичного матеріалу включає (Данілавічюте, Литовченко, 2012).

У процесі підготовки до уроку в класі з інклюзивним навчанням учитель складає план-конспект уроку, в якому інтегрує навчальний матеріал

загальноосвітніх і спеціальних (корекційних) програм так, щоб під час уроку здобувачі освіти з різним станом психофізичного та інтелектуального розвитку вивчали близьку за змістом тему, але на тому рівні засвоєння, який доступний для кожного з них. Інформація, одержувана здобувачем освіти з теми, що вивчається, повинна відповідати рекомендованій йому для навчання освітній програмі. Закріплення і відпрацювання отриманих знань, умінь і навичок ведеться на різному дидактичному матеріалі, підбраному для кожного з них індивідуально. Така побудова навчальних занять створює умови, за яких усі здобувачі освіти залучаються до загальної класної роботи.

Важливим є забезпечення закладів освіти сучасною навчально-методичною літературою є основою для створення освітнього середовища для дітей з особливими освітніми потребами в контексті сучасних педагогічних інновацій, розвитку творчої особистості як учителя, так і здобувача освіти, створення умов для повноцінного інтелектуального, духовного, фізичного розвитку всіх учасників освітнього процесу шляхом подолання усталених стереотипів та застарілих підходів (Заїка, 2017).

Розклад уроків для дітей з особливими освітніми потребами складено з урахуванням індивідуальних особливостей їх навчально-пізнавальної діяльності, динаміки розумової працездатності протягом дня і тижня та з дотриманням санітарно-гігієнічних вимог. Відповідно до висновку інклюзивно-ресурсних центрів та за згодою батьків для дітей з особливими освітніми потребами створюється індивідуальна програма розвитку (ІПР), яка переглядається кожного навчального семестра з метою її коригування за потребою (Колупасва, 2014). Особистісно орієнтоване спрямування освітнього процесу забезпечують асистенти вчителя, які беруть участь у розробленні та виконанні індивідуальних навчальних планів та програм, адаптують навчальні матеріали з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності дітей з особливими освітніми потребами.

Реалізація головних завдань з опанування навчальних предметів у ЗЗСО з інклюзивним навчанням тісно переплітається із проведенням корекційно-

розвивальної роботи, спрямованість якої виражена у наступних корекційно-розвивальних завданнях:

- формувати в здобувачів освіти із ООП позитивну мотивацію до читання і сприймання творів світової літератури, осмислення їх художньої цінності та значення у контексті літературних історичних смислів суспільної доби;

- покращувати монологічне і діалогічне мовлення, здатність зв'язно висловлювати свої думки, розширювати словниковий запас;

- розвивати здатність встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, здійснювати аналіз, порівняння художніх образів, характеристик персонажів і їх вчинків, подій, явищ у художніх текстах;

- розвивати здатність до довільної організації власної поведінки, емоційно-вольової саморегуляції та самоконтролю;

- цілеспрямовано формувати вміння планувати свою діяльність в часі та за змістом, здійснювати контроль процесу та результатів, робити самостійні узагальнення у вигляді зв'язних логічних висловлювань, вміти давати пояснення;

- сформувати вміння ідентифікувати та називати емоційні стани, риси характеру;

- розвивати сприймання пам'яті, різних властивостей уваги, уяви та прогностичної функції мислення.

Читання текстів сприяє оволодінню культурою мовлення, розширенню словникового запасу, покращенню навичок ведення діалогу, розвитку зв'язного мовлення, здатності активно використовувати засвоєні, нові й уточнені лексичні поняття при складанні описових розповідей та розповідей із власного досвіду, проведенні оцінки та аналізу прочитаного сюжету, здатності висловити власну думку з приводу головної ідеї твору (Гета, 2017).

Важливим є завдання розвивати здатність адекватно використовувати у мовленні словесні форми етикету, розширювати соціально-моральну та емоційно-ціннісну форми активності здобувачів освіти із ООП.

Домінуючими завданнями у процесі навчання все ж таки залишається психокорекційний розвиток особистості та емоційно-вольової сфери здобувачів освіти із ООП, що включає (Данілавічюте, Литовченко, 2012):

- формування адекватної самооцінки та позитивного уявлення про себе (особливо у зв'язку із ідентифікацією себе як здобувача освіти), здатності осмислення себе і своєї поведінки, своїх можливостей, переваг, слабких і сильних сторін, перспектив;

- підкріплення мотиваційної сфери;

- оволодіння морально-етичними нормами поведінки;

- розширення соціального досвіду, здатності діяти з опорою на нього, використовувати набуті знання у реальному житті;

- підкріплення і розвиток позитивних особистісних якостей здобувачів освіти із ООП: доброта, чесність, щедрість, справедливість тощо, здатність здійснювати оцінку власних вчинків, виявляти паралелі між характером та вчинками персонажів літературного твору і реальним життям.

Зазначені корекційно-розвивальні завдання ґрунтуються на характерних для категорії дітей із ООП проявах. Вони відображаються у труднощах навчальної діяльності, що є провідною для здобувачів освіти. Вони зумовлені не лише недостатньою продуктивністю розумових дій (абстрагуванням, аналізу, узагальненням) та зниженням здатності до встановлення причинно-наслідкових зв'язків, але і низькою соціально-комунікативною та мотиваційно-особистісною зрілістю.

Окрім того, що здобувачам освіти із ООП притаманна унікальна ригідність, інертність мислення, домінування практичного мислення над понятійним, недостатність самоконтролю у процесі виконання навчальних завдань, на передній план у них виступає зниження стійкості навчального інтересу та недостатня сформованість мотивації до навчальної діяльності. Вони демонструють труднощі планування й організації складних видів діяльності; уникання завдань, що вимагають тривалих розумових зусиль, забудькуватість, швидку втомлюваність і зниження працездатності в цілому.

Їхні розлади поведінкової та емоційно-вольової саморегуляції проявляються в імпульсивності, уповільненості або ж, навпаки, передчасності адаптивного поведінкового відгуку-реакції у навчальних ситуаціях. Відмічається слабка психоемоційна стійкість при неуспішному виконанні завдання; низька самооцінка, невпевненість у собі; труднощі побудови та регуляції ефективної соціально-комунікативної взаємодії у колективі ровесників.

Страждає довільність психічних процесів, зумовлена порушенням стійкості уваги, труднощами утримання слухової уваги на матеріалі, що не підкріплений візуальними подразниками, зниженням якості вибіркової уваги.

Таким чином, мета та завдання змісту освіти дітей із ООП трансформуються водночас і через призму особливостей їх психічного розвитку, і через пріоритети сучасної освіти, реалізуючись у визначеній корекційній спрямованості (Носенко, 2016). Тому мова іде про навчально-корекційний процес, що проводиться заради включення здобувачів освіти із ООП в активну соціо-комунікативну життєдіяльність. Вчитель враховує особистісно-психологічні особливості здобувачів освіти із ООП задля ефективного опрацювання тем навчального предмету. У процесі навчання він постійно заохочує звернення до власного «Я», власних переживань, до використання життєвого досвіду в контексті осмислення літературного тексту на рівні, що доступний здобувачеві освіти, враховуючи його індивідуально-типологічні особливості та на основі набутого ним досвіду, вмінь, знань.

При підготовці до уроку в інклюзивному класі, обов'язково варто враховувати такі етапи як:

- психологічну підготовку;
- фізкультхвилинку (для всього класу);
- валеохвилинку для здобувача освіти з ООП.

Урок у такому класі – це своєрідний марафон. Адже класний колектив складається в середньому із 25-30 школярів. Серед них від одного до трьох здобувачів освіти з ООП, третина дітей мають достатній і високий рівень навчальних досягнень.

Готуючись до уроків, учитель повинен диференціювати завдання на III рівні. На уроці доцільно спочатку пояснювати навчальний матеріал для всього класу.

На практиці в системі активного навчання для дитини з ООП слід використовувати різні моделі пізнавальних (дидактичних) ігор: імітаційні, рольові, сюжетні, ігри-змагання, лінгвістичні (Кирильчук, 2017). Традиційно вправи із для дитини з ООП проводяться у формі ігор. Система використання таких ігор підвищує ефективність навчання, і, в той же час, дитина менше втомлюється.

На уроках часто використовуються інтерактивні технології, наприклад, «Коло ідей»; «Асоціативний кущ»; «Групування» та інші. Адже інтерактивні вправи допомагають здобувачеві освіти з ООП навчатися бути демократичним, критично мислити, співпрацювати, приймати рішення, спілкуватися з іншими (Матюх, 2016).

Традиційні вправи для дитини з ООП варто проводити у формі ігор: кросворд, вікторина, конкурс, загадка, «Сходи», «Перехрестя», «Коректор», «Зайвина», «Спіймай помилку», «Вірю – не вірю», «Визбирувач», «Сортування», «Мовленнєва дуель», «Останнє слово – за тобою», «Хто швидше», «Магніт» тощо.

Методи, які варто використовувати на уроках: робота за наслідуванням, спільна діяльність здобувача освіти з учителем, робота за зразком, робота за словесною інструкцією, рухливі ігри.

Цікаве трансформування традиційних видів роботи у палітру уроків у формі гри – це безмежний простір для застосування інноваційних технологій. А саме, використання в практичній роботі різних моделей пізнавальних (дидактичних) ігор: імітаційні, операційні, рольові, сюжетні, ігри-змагання, лінгвістичні.

В імітаційних іграх під час уроку учню з ООП можна запропонувати імітувати діяльність конкретної роботи, людей, умов, у яких відбувається подія. На практиці наприклад, застосування такого типу уроку, як: урок-мандрівка.

Велике значення у цьому процесі відіграє здатність вчителя до імпровізації та мікшування. Адже нові форми і методи роботи, на відміну, від викликів навчально-виховного та корекційно-розвивального процесів не виникають щодня. Отже, як свідчить практика роботи, систематичне використання таких ігор підвищує ефективність навчання.

Учителям необхідно враховувати численні стратегії для підкріплення таких когнітивних процесів як організація, розуміння та запам'ятовування інформації, тому ми рекомендуємо використовувати таку послідовність базових кроків:

- 1) запитання вчителя для стимулювання мислення;
- 2) докладне пояснення завдання та їх відпрацювання на практиці.

Застосування на уроках таких методів:

- робота за наслідуванням ;
- спільна діяльність дитини з учителем;
- робота за зразком,
- робота за словесною інструкцією;
- дидактичні ігри;
- рухливі ігри.

Одночасно з цими методами використовуємо:

- показ-демонстрація дій з поясненням;
- бесіда з опорою на наочність;
- спостереження;
- практичні роботи (обведення, штрихування, розфарбовування, підкреслення та інші).

Важливим є те, що, застосовуючи елементи інтерактивного навчання на уроках мовно-літературної галузі, здобувач освіти з ООП вчиться бути демократичним, критично мислити, співпрацювати, приймати рішення, спілкуватися з іншими. Водночас, робота з картками, які особисто виготовляються вчителем, дає змогу виявити якість запам'ятовування поданого матеріалу і рівень сформованості вміння самостійного виконання завдань

здобувачем освіти, а застосування таких способів презентації теми, які б були захоплюючими та не обтяжуючими чи виснажливими для дитини з ООП дозволяють легко залучати їх до діяльності.

Звертаємо увагу на диференційований підхід до підбору навчальних методів, форм навчання, тому що, на нашу думку, зміна однієї діяльності іншим видом підвищує ефективність навчання, сприяє закріпленню гарного настрою в здобувача освіти (Таранченко, Найда, 2012).

На нашу думку, особливу роль у навчальному процесі відіграє оцінювання дитини. На цьому етапі слід її похвалити, аби ще більше заохотити здобувача освіти до роботи. Під час написання контрольних переказів, диктантів, творів, для дитини ООП обсяг необхідно скорочувати. У цьому розумінні найголовніша перевага портфоліо, порівняно з традиційними технологіями оцінювання полягає в тому, що воно характеризує якість навчання різнобічно і багатовимірно, з різних позицій.

Важливим та результативним є залучення здобувачів освіти з ООП до всіх видів позаурочної, позакласної роботи. Технологія проектної діяльності надає особливої значущості цим видам роботи. Саме проектна діяльність вчить учня долати труднощі, працювати над собою, застосовувати знання для розв'язання проблем на практиці.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Корекційна спрямованість уроку передбачає уповільненість процесу навчання; простіший, ніж у масовій школі, виклад навчального матеріалу; надання допомоги в диференціюванні зовнішньо схожих та відмінних об'єктів, явищ, понять; наочний характер навчання; предметно-практичний характер навчання; залучення більш розвинутих здібностей дитини і подолання загальної недосконалості сенсорної та/або інтелектуальної сфери.

Учитель повинен бути готовим не тільки до професійно-педагогічної діяльності з нормотиповими здобувачами освіти, але й до корекційно-педагогічної роботи з дітьми з ООП. Педагог як суб'єкт педагогічної діяльності, повинен також уміти управляти розвитком, навчанням і

вихованням здобувача освіти, своєчасно і результативно проводити корекцію педагогічного впливу на особистість дитини, її поведінку і відношення до навчального середовища.

У напрямі розвитку духовних цінностей дітей з ООП доречно використовувати самостійну роботу, бесіду, запитання і відповідь, виконання цікавих вправ, творчу діяльність, постановку пошукових завдань, проведення нестандартних уроків. Таким чином, слід відзначити, що сучасний розвиток спеціальної методики викладання предметів мовно-літературної галузі, опираючись на концептуальних засадах, вміщує різноаспектні методичні напрямлення, види і форми роботи, спрямовані на єдиний результат – мовленнєвий розвиток дитини з ООП.

Чим більш гуманним є ставлення до здобувача освіти з ООП та зосереджено уваги на його успіхах, тим більше досягнень та результатів, проявів позитивних якостей особистості, взаєморозуміння і співпраці між педагогом та учнем.

Література

1. Гета, А. В. (2017). Інноваційні напрями здоров'язбережувальних технологій. Інноваційний потенціал та правове забезпечення соціально-економічного розвитку України: виклик глобального світу: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Т. 1. Полтава: ПЕП, 502–505.
2. Данілавічюте, Е. А., Литовченко, С. В. (2012). Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі. Київ: Видавнича група «А.С.К.», 360.
3. Заїка, В. М. (2017). Соціально-психологічні аспекти захисту прав людей з особливими освітніми потребами в умовах інтеграції до європейського освітнього простору. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». Хмельницький: ХІСТ, 13, 21–23.
4. Кирильчук, С. М. (2017). Smart-технології в навчанні дітей з особливими потребами. Звітна наукова конференція Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України : зб. матеріалів наук. конф. Київ: ІТЗН НАПН України, 42–46.
5. Колупаєва, А. (2014). Інклюзивна освіта як модель соціального устрою. Особлива дитина: навчання і виховання, 2, 7–18.
6. Матюх, Ж. В. (2016). До питання впровадження мультимедійних технологій в інклюзивну дошкільну освіту. Модернізація інформаційно-ресурсного забезпечення освітнього простору навчальних закладів : зб. тез доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. Київ: Науково-методичний центр інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів «Агроосвіта», 33–35.

7. Носенко, Ю. Г. (2016). Електронна інклюзія як ефективна стратегія забезпечення доступності і відкритості освіти. Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи : зб. наук. пр., 2 (17), 116–123.
8. Таранченко, О. М., Найда, Ю. М. (2012). Диференційоване викладання в інклюзивному класі. Київ: Видавнича група «АТОПОЛ», 120.

References

1. Geta, A. (2017). Innovatsiini napriamy zdoroviazberezhuvalnykh tekhnolohii. [Innovative directions of health-saving technologies]. Innovatsiinyi potentsial ta pravove zabezpechennia sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy: vyklyk hlobalnoho svitu: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf. T. 1. Poltava: PIEP, pp.502-505. [in Ukrainian].
2. Danilavichitiie, E., Lytovchenko, C. (2012). Stratehii vykladannia v inkliuzyvnomu navchalnomu zakladi. [Strategies of teaching in an exclusive educational institution]. Kyiv: Vydavnycha hrupa «A.S.K.», 360 p. [in Ukrainian].
3. Zayika, V. (2017). Sotsialno-psykholohichni aspekty zakhystu prav liudei z osoblyvymy osvitynymi potrebamy v umovakh intehratsii do yevropeiskoho osvithnoho prostoru. [Social and psychological aspects of protection of human rights with special educational needs in conditions of integration into the European educational space]. Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnolohii Universytetu «Ukraina». Khmelnytsky: HIST, 13, pp. 21-23. [in Ukrainian].
4. Kyrylchuk, C. (2017). Smart-tekhnolohii v navchanni ditei z osoblyvymy potrebamy [Smart-technologies in studying children with special needs]. Zvitna naukova konferentsiia Instytutu informatsiinykh tekhnolohii i zasobiv navchannia NAPN Ukrainy : zb. materialiv nauk. konf. Kyiv, IITZN NAPN of Ukraine, pp. 42-46.
5. Kolupaieva, A. (2014). Inkliuzyvna osvita yak model sotsialnoho ustroiu. [Inclusive education as a model of social system]. Osoblyva dytyna: navchannia i vykhovannia, 2, pp. 7-18. [in Ukrainian].
6. Matiukh, Zh. (2016). Do pytannia vprovadzhennia multymediinykh tekhnolohii v inkliuzyvnu doshkilnu osvitu [To the issue of introduction of multimedia technologies in exclusive preschool education]. Modernizatsiia informatsiino-resursnoho zabezpechennia osvithnoho prostoru navchalnykh zakladiv : zb. tez dopovidei Mizhnar. nauk.- prakt. konf. Kyiv: Naukovometodychnyi tsentr informatsiino-analitychnoho zabezpechennia diialnosti vyshchykh navchalnykh zakladiv «Ahroosvita», pp. 33-35. [in Ukrainian].
7. Nosenko, Yu. (2016). Elektronna inkliuziia yak efektyvna stratehiia zabezpechennia dostupnosti i vidkrytosti osvity [Electronic inclusion as an effective strategy for ensuring access and openness of education]. Pedahohichni innovatsii: idei, realii, perspektyvy : zb. nauk. pr, 2, 17, pp. 116-123. [in Ukrainian].
8. Taranchenko, O., Nayda, Yu. (2012). Dyferentsiiovane vykladannia v inkliuzyvnomu klasi [Differential teaching in an exclusive class]. Kyiv: Vydavnycha hrupa «АТОPOL», 120 p. [in Ukrainian].